

ET RÅB I ØRKENEN

Af Claus Bryld

Den danske venstrefløjens historie er endnu ikke udforsket. Det er Morten Thing og jeg enige om. Der er sikkert mange andre forhold vi også kan blive enige om. Men for Morten er det åbenbart meget vigtigt at slå fast, at venstrefløjen for 25-35 år siden var stærkt Sovjet- og Kinakritisk. Hertil vil han benytte 14 dages avisen *politisk revy* som kilde, og i sin artikel i *Arbejderhistorie* 3, 1999, søgte han gennem citater af sig selv fra *politisk revy* i 70'erne at påvise, at venstrefløjen var stærkt kritisk over for Sovjet og Mao-Kina. Han hævdede i artiklen og senere i sit svar i dette nummer, at dette repræsenterede en metode, der var meget bedre end den, jeg benyttede, som byggede på et indtryk af mange kilder fra den tid (uden citater). Det er kun min private hukommelse, hævder han, hvad han så mener med det.

Baggrunden for min artikel i nr. 4, 1999, med titlen "Den kolde krig og venstrefløjen" var, som jeg anførte i den fodnote, Morten ikke kan lide, for det første, at jeg selv gerne vil nå en afklaring omkring dette spørgsmål og for det andet, at jeg – og det har stået på i et par år – vil have rejst en diskussion om venstrefløjens historie, hvor de, der var aktive dengang, også deltager. Men stort set har det været et råb i ørkenen, og noget tyder på, at det bliver det samme denne gang. Der er så mange både individuelle og kollektive legitimeringsinteresser på spil, så det næsten er umuligt at føre en fornuftig diskussion.

Alene det faktum, at så vel Bent Gravesen som Morten Thing i *Arbejderhistorie* 3, 1999, skrev lange artikler med henvisninger til passager fra en kronik af mig i Politiken, uden at læserne fik lov at stifte bekendtskab med denne kronik – eller uden at jeg blev opfordret til at redegøre for mine synspunkter i tidsskriftet – viser, at der er et problem med åbenheden. Artiklen i nr. 4 tog jeg så selv initiativ til. Hvis læserne skulle bedømme mine synspunkter ud fra de små bidder, især Morten Thing anførte, kunne de tro, jeg var ude i højrefløjens ærinde. Derfor var det vigtigt

for mig i nr. 4 at få fremsat mine synspunkter udførligt – og i en udgave der er stærkt udbygget i forhold til kronikken – så der ikke skulle være tvivl om, hvad jeg mente.

At de fleste har læst mit essay som primært et angreb på højrefløjens forvridding af historien er jeg ikke i tvivl om. Men Morten Thing fikserer stadig på en enkelt sætning – ovenikøbet kun en halv sætning – nemlig den hvor jeg skrev, at “på grund af den kolde krigs polarisering og dermed også vulgarisering af debatten undlod man at gå til direkte angreb på sovjetkommunismen og maoismen og deres tilhængere...” (citeret fra kronikken, i *Arbejderhistorie* 4 er den præciseret, og hele passagen er udvidet).

Det er klart, at min sætning er forenklet, i en kronik kan man ikke skrive udførligt. Og Morten anfører her overfor forskellige skrifter af sig selv og mulige skrifter af andre, hvor Sovjetunionen bliver analyseret og kritiseret. Det har han fuldstændig ret i; teoretisk blev Sovjet – og fra slutningen af 70'erne også Folkerepublikken Kina – kritiseret skarpt af (dele af) venstrefløjens. Det var jeg også selv med til. Men det var ikke det, jeg mente med mine bemærkninger, og det kunne Morten have fået at vide ved en simpel henvendelse til mig eller ved at bede mig uddybe det i tidskriftet. Meningen med ordene “undlod... at gå til direkte angreb” var og er, at ‘man’ – og det betyder VS, *politisk revy* og andre ikke-kommunistiske socialister – ikke førte en offensiv mod sovjetiske og kinesiske overgreb på landenes egne befolkninger, som man gjorde mod f. eks. Franco-diktaturets, den græske oberstjuntas, apartheidregimets eller Pinochet-diktaturets overgreb. Efter Sharpeville-massakren i Sydafrika i begyndelsen af 60'erne var venstrefløjens i flere år engageret i en kampagne mod regimet og en solidaritetsbevægelse med ANC. Efter hver eneste af Francos henrettelser af politiske modstandere udsendte venstrefløjens protestresolutioner. Med Chile opstod en stærk og bred solidaritetsbevægelse fra 1973. Og under USA's krig i Vietnam mobiliserede venstrefløjens en stor og stærk anti-krigs bevægelse.

Men i samme epoke – 1960'erne og 70'erne – foregik der utallige overgreb, fængslinger, drab og massakrer i Kina og Sovjet (f. eks. efter opstande i russiske byer), som venstrefløjens enten ikke opdagede – og hvorfor? – eller som den ikke gik i direkte aktion imod med eksempelvis demonstrationer, underskriftindsamlinger, boykot af Sovjetbesøg og egne besøg derovre, forespørgsler i Folketinget osv. Det var jo den måde venstrefløjens arbejdede på i praksis. I de teoretiske analyser, som også blev udgivet (selvom de danske bidrag ikke fylder meget) blev ‘statskapitalismen’, etparti-staten eller bolsjevismens historie undersøgt på udmærket vis, men den konkrete og nærværende undertrykkelse blev der ikke sat nær så meget lys på – måske også fordi viden var svær, men dog ikke umulig, at opnå.

Når venstrefløjens ikke fik integreret modstanden mod den daglige undertrykkelse i østlandene i sin praksis – og man kan opregne en alenlang liste af undladelser og neglekt – tror jeg det hænger sammen med dens dyrkelse af den russiske oktoberrevolution og manglende evne til – dengang – at se, at revolutionens grundlag havde været forfejlet. På trods af sin kritik af leninismens politiske teorier og Sovjetunionens konkrete udvikling blev venstrefløjens generelt ved med at trække en skarp skillelinie mellem revolutionen og så det senere sovjetiske regime, især fra Stalins endelige magterobring i slutningen af 1920'erne. Trotskisterne og maoisterne holdt åbent og direkte fast ved dette synspunkt, selvom maoisterne satte ‘bruddet’ til 1956 – den øvrige venstrefløj (DKP er her hele tiden undtaget) indtog synspunktet både åbent og ‘mellem linierne’. Her var vi mange der tog fejl, inklusive mig selv, Morten Thing og det meste af *politisk revys* skiftende redaktion. Også det vil kunne dokumenteres i lange baner.

Når jeg imidlertid ikke citerer, er det ikke, fordi jeg ikke kender (mange af) kilderne eller ikke vil arbejde videnskabeligt, som Morten Thing så nydeligt antyder, men fordi lange citater og udførlig dokumentation ikke hører

hjemme i så korte sammenhænge. Morten Things udklipning af dele af et citat fra min kronik viser netop, hvor misvisende resultater så dan en fremgangsmåde kan få. Han kan ikke se skoven for bare træer og forstå stadig ikke – som jeg læser hans svar i dette nummer – at min artikel i *Arbejderhistorie* først og fremmest var en kritik af de borgerlige mediers misbrug af historien, men at jeg dog mener at venstrefløjen bærer et indirekte medansvar for denne situation.

Når det gælder 'Vergangenheitsbewältigung' på venstrefløjen er det nok mest realistisk stadig at være pessimist, det viser denne sure udveksling mellem Morten og mig ligeledes. Men jeg tror alligevel, vi i de kommende år langsomt vil se en kritisk oparbejdning af

historien, bl. a. fordi en yngre generation næsten vil være tvunget til at foretage den, hvis den vil nå videre i politisk afklaring. Den generation doktor Thing og jeg tilhører når næppe ret meget længere end den dialog mellem døve, vi allerede har demonstreret for *Arbejderhistories* læsere. Vi har talt om hvert vores kompleks af forhold i fortiden – jeg bredt, Morten smalt (ud fra en enkelt, sønderdelt sætning). Det er gengangere – og lad os prøve at stoppe dem, inden de helt tager magten fra os.

Claus Bryld, dr. phil., professor i moderne historie
ved Roskilde Universitetscenter
Institut for historie og safundsforhold, RUC
postboks 260, 4000 Roskilde